

Коломия

**Kolomyja (пол.), Kolomai (нім.), Kolomea (нім.),
Kolomia (угор.), Коломыя (рос.), Kolimeya, Kolimia,
Kolomea, Kolomey**

Коломия – місто за 65 км від Івано-Франківська та за 69 км від Чернівців.

За офіційною польською статистикою, 1931 р. в Коломийському повіті мешкав 11 191 єврей.

Сьогодні в Коломиї можна оглянути три *синагоги* – на розі вул. Шухевича та вул. Валової, на вул. Філіпова та чинну *синагогу* на вул. Пекарській.

1. Pinkes Kolomey, Memorial Book of Kolomey, Shlomo Bickel, Rausen Bros, 1957, New York.

2. Sefer zikaron le-kehilat Kolomey ve-ha-seviva, Kolomey memorial book, D. Noy, M. Schutzman, 1972, Tel Aviv.

Іван Монолатій

Забутий світ – коломийські євреї

Місто Коломия завжди було важливим осередком контактів між українцями та представниками інших національностей і народностей на всіх етапах її історичного розвитку. Національні спільноти Коломиї пройшли тривалий шлях надзвичайно складних і суперечливих історичних взаємин. Їх зміст позначений як плідною співпрацею, міжнаціональною і релігійною толеранцією, так і жорстким протистоянням, яке виливалося у збройну боротьбу, невиправдане пролиття крові мирного населення.

Більшість населення Коломиї, як і решти міст Галичини, до середини XVII ст. становили українці, питома вага яких відтепер у міському управлінні суттєво зменшувалася. Незважаючи на традиційну поліетнічність та поліконфесійність регіону (яка простежується ще з середніх віків), одні національні меншини (євреї, поляки; в певний час – німці) стають панівними більшістями, інші – асимілюються з

місцевим населенням чи з панівною нацією (чехи, болгари, вірмени) або зберігають окремі елементи національної ідентичності (німці). Такий національний уклад спостерігається відтоді і, переважно, до початку і в перші десятиліття XX століття.

Недаремно австрійський письменник та краєзнавець *Леопольд фон Захер-Мазох (Leopold fon Sacher-Masoch, 1836-1895)* відзначав: «... якщо комусь захочеться намалювати невеличку картину Галичини, то нехай поїде на ярмарок до Коломиї. Там він опиниться на форумі давньої римської колонії. Серед ишовханини гендлярів, що пропонують, купують, сновигають туди й сюди, він побачить, як перед ним пропливає в розмаїтих обличчях дивовижна країна. Йому здаватиметься, що він то на багдадському базарі, то на церковній площі якогось села у Шварцвальді. Як і там, ударять по руках смаглявий вірменин з довгим чубуком та білявий шваб з короткою файкою у кутику уст, відчуття алегорії проймає його, і він бачить, як Схід та Захід простягають один одному руки. Жоден край багатонаціональної монархії не запропонує йому такої картини – ані Угорщина, ані Далмація, жоден – такої повноти протилежностей...».

Досить чисельну національну спільноту в Коломиї становили євреї, яких тут до вересня 1939 р. називали *жидами*. З найдавніших часів місто було й своєрідним місцем перетину християнського та юдейського світів, а коломийці – свідками колоритної поліфонії взаємин християн та іновірців.

У Коломиї єврейські гетта завжди були иноетнічними анклавами стосовно українських, польських, вірменських і німецьких дільниць. Соціальні, етнокультурні та конфесійні відмінності сприяли виникненню певних конфліктів між християнами-городянами і юдеями. Корпоративізм середньовічної Коломиї, тенденції до уособлення окремих груп та особистостей неминуче вели до відлучення євреїв від нормального життя, змушуючи їх, з одного боку, згуртовуватися довкола національно-релігійної ідеї, а з іншого – перетворюватися на один з найбільш життєстійких та гнучких елементів середньовічного міста.

Перше єврейське поселення у Коломиї відоме вже у XIII ст. – доби, коли євреїв час від часу виганяли з окремих міст або регіонів, а їхнє майно конфісковували.

Як й іншим, йому надали привілеї польського короля *Казимира III Великого* від 1364 і 1367 рр., які повторювали привілеї 1264 р. польського короля *Болеслава Благочестивого*. Коломийські євреї вважалися власністю польського короля, зобов'язувалися сплачувати різні податки на користь монарха і ради міста, виконувати низку повинностей. Згідно з привілеями Люблінського коронного сейму 1569 р. у місті, в окремій ділянці поблизу пл. Ринок поселялися львівські євреї. Відтоді компактне розселення євреїв в міському центрі сприяло виникненню уявлення про переважання єврейського населення в загальній етнічній структурі міста. Це уявлення, спочатку неправильне, не тільки відображало тенденцію до збільшення частки євреїв серед городян, але й само формувало картину розселення євреїв у місті: прагнення єврейських купців і ремісників жити в торговому центрі не суперечило потребам єврейської общини в організації відособленого життєвого простору.

Під час перепису володінь у 1616 р. королівська комісія наказала коломийському *старості Петрові Корицінському* збудувати єврейську синагогу та виділити місце для єврейського кладовища, з умовою звільнення цих ділянок Коломиї від податків. Визначаючи економічний стан єврейської громади, з люстраційного акта 1616 р. дізнаємося, що євреї щороку вносили у старостівський двір 20 талерів, а євреї-різники, разом з християнами – 40 каменів сала.

Після зруйнування міста численними нападами татарських загонів у першій половині XVII ст. та перенесення міста з правого на лівий берег р. Прут у 1629 р. міська влада виклопотала підтверджувальну грамоту, в якій говорилося, що «за євреями повинні бути збережені їхні повинності і права». Як доказ цього, бачимо оренду міського млина, за що євреї щорічно сплачували до королівської скарбниці 3000 зол. У згаданий період коломийське староство перейшло до володінь польських магнатів *Потоцьких*, величезних землевласників на Покутті. У реєстрі ревізії 1670 р. про сплату подимного поряд з 30-ма звичайними будинками в центрі міста як «убогі» значаться 32, і стає зрозумілим, чому євреї переважали. Домінування їх у міській торгівлі XVII ст. пояснюється тим, що в місті було 170 будинків і проживало бл. 1000 осіб, здебільшого євреї.

Із збільшенням чисельності єврейського населення постала необхідність зосередження всіх адміністративних функцій громади в кагалі. Діяльність усіх структур кагального управління було сконцентровано в адміністративній, судовій та релігійно-виховній сферах. Внутрішнє життя общини регламентувалося приписами *Галахи*, а з початку XVI ст. – кодексом *Шулхан-Арух*. Відносини між місцевою владою і єврейськими кагалами, автономія яких стала основою всього суспільного устрою євреїв Речі Посполитої, регулювали «*Воєводські правила*» 1527 р. краківського *воєводи А. Тенчинського*. У 1715 р. коломийські міщани і єврейська община домовилися між собою про сплату кагалом $\frac{3}{4}$ суми податків до міської казни, а 1771 р. між християнами та юдеями було підписано угоду, за якою патент на 23 підводи поділявся: $17 \frac{1}{4}$ на кагальне управління і відповідно $5 \frac{1}{4}$ – на міщан.

Життя місцевої єврейської спільноти було замкнутим. Юдеї примусово поселялися у спеціальних, відокремлених від міста внутрішніми мурами кварталів, так званих гетто, або на закритих єврейських вулицях (*Judengassen*). Побіч тяжкого економічного та соціального тиску, якому піддавала євреїв польська королівська адміністрація, їхні храми ставали осередками духовного поступу.

Найдавніші коломийські синагоги будували з дерева чи мурували. Хоча, як свідчать джерела, синагоги в близьких від Коломиї Печеніжині та Гвіздці були дерев'яними, оскільки саме так зберігався їхній зв'язок з місцевим християнським дерев'яним будівництвом. Люстраційна комісія у 1616 р., визначаючи терени під міську забудову, вказала й місце синагоги (тепер – інкубаторна станція на вул. Я. Оренштайна).

З середини XVII ст. у містах Польщі почали зводити капітальні будівлі, а Коломия, з її розвиненими соляними промислами і численними німецькими та єврейськими колоністами, була перспективним містом Речі Посполитої. Саме тому в 1664 р. завдяки турботам рабина *А. Вольфа (Rabbi A. Wolf)* євреї забудували навколоринкову площу, звели нову *синагогу*, рабином якої став пізніше невідомий нам *раббі Хаїм*. Наприкінці XVIII ст. було перебудовано й так звану *Велику синагогу*, зображення якої, на жаль, збереглося лише на старих поштівках. Світський характер нової синагоги зумовлювали як теологічні, так і ритуальні традиції

євреїв, які вбачали у ній не лише молитовний будинок, а й осередок міського громадського життя.

Упродовж XVIII ст. коломийська юдейська громада відіграла значну роль у поширенні хасидизму – ідей свободи вибору, відповідальності перед Богом і сумлінням. Засновник хасидизму приблизно у 1730-х рр. відвідав місцевого рабина *Есгляма бен Ешея*. Побіч цього, у Коломиї в 1756-1759 рр. міг проповідувати *Якуб Франк* (*Jacob Frank* (*Ya'akov Frank*, *Jakob Frank*, 1726-1791) – лідер сабатіанства в Галичині та на Поділлі – найбільш масового єврейського месіанського руху другої половини XVIII ст.

Що ж стосується нетрадиційних контактів місцевих євреїв з католиками або уніатами, то цікавий епізод описує лавреат премії Нобеля, письменник *Шмуель Йосеф Агнон* (*Shtrael Yosef Agnon*, 1888-1970). Художній переказ стосується взаємин ватажка карпатських опришків *Олекси Довбуша* з коломийським рабином Ар'є. У Коломиї О. Довбуш з'явився «однієї суботи»: *«Рабі Ар'є сидів у кріслі і руки омив і відпив, і над хлібом благословив Того, що дає хліб, і дав Довбушу, і їв сам. І Довбуша благословив рабі Ар'є. Після їди і пиття повернувся він зі своїми молодцями в гору. І в руці Довбуша клинок, що дав ангел смерті Довбушу. Ні вдень, ні вночі не спочине клинок. Лише із суботи в суботу, в день сьомий, коли спочив Господь, як освітиться суботній вечір, покоїться клинок у руці Довбуша, тому що пролилося на нього освячене вино, коли прийшов Довбуш з суботнього вечора до рабі Ар'є, і не ворухнеться клинок, поки не мине субота».*

Відомі випадки, коли героями були й негативні особи, які прославилися у так званому соціальному бандитизмі. Хоча не потрібно й заперечувати можливості зближення людей інших віросповідань (українців і євреїв), вимушених боротися проти спільного ворога – свавілля польської шляхти та королівських урядників.

Зазвичай, коломийським євреям належав значний відсоток земельних ділянок. У їхніх руках були вся торгівля і великі грошові капітали. Відомо, що у 1765 р. в Коломиї проживали 1 072 євреї: здебільшого купці, крамарі, посередники – фактори й орендарі різних промислів, переважно солеварень.

У другій половині XVIII ст. і в період австрійського панування група євреїв Східної Галичини й далі була найчисельнішою. Коломийські євреї не мали покровительства короля, а значною мірою були залежними від власників міста, магнатів та шляхти, були захищені зі сторони кагалів і ваадів. Єврейська община, зважаючи на купецьку, ремісничу та підприємницьку структури, упродовж двох останніх століть відіграла помітну роль в економічному та культурному житті міста, де проживало чимало заможних євреїв, що розбагатіли на відкупках, промислово-торговельних справах та грошово-кредитних операціях.

Для підвищення ролі освіти й культури єврейська община у 1778 р. створила єврейську школу, що стала першим стаціонарним навчальним закладом коломийських євреїв. Велику синагогу наприкінці XVIII ст. було перебудовано, стіни прикрашено декоративними елементами барокового стилю, а під час реставраційних робіт 1798 р. певних змін зазнав інтер'єр. З 1787 р. при синагозі була традиційна єврейська початкова школа – *хедер*, де вивчали Тору і Талмуд. У 60-х рр. XIX ст. коломиянка *Гулесова* організувала дитячий садок для єврейських дітей, а 1866 р. було відкрито другу початкову школу.

Статистично в 1869 р., під час офіційного перепису населення Коломиї та її околиць, було встановлено, що число євреїв дорівнює 9 019 осіб, тоді як на 15 000 городян у 1861 р. їх налічувалося 8 300 осіб. Адміністративно-правне становище євреїв відображала спеціально створена ізраїльська гміна, до правління якої в 1876 р. входили *Соломон Вісельбер* (*Solomon Wiselber*), *Давид Кріс* (*Dawid Kriss*) та *Йосиф Функенштайн* (*Josef Funkenstein*).

Чимале соціальне значення в житті міста мало відкриття 34 квітня 1854 р. міської лікарні, збудованої на кошти єврейської общини, в якій, як повідомляють тогочасні джерела, було 20 лікарняних ліжок. Окрема сторінка життя коломийських євреїв – діяльність Будинку для старців та калік, відкритого 1898 р. на кошти ізраїльської гміни.

Релігійно-містичне життя общини проходило не лише в синагогах, але й *молитовних будинках* і публічних *божницях*. В 1872 р. тут діяло 16 божниць і

35 молитовних будинків. Раббі Нахман Зев (*Rabbi Nahman Zeev*), раббі Йцхак Себ (*Rabbi Yichak Seb*), раббі Йцхак Таубес (*Rabbi Yichak Taubes*), раббі Гершон бен Єзуда (*Rabbi Hershon ben Yehuda*), раббі Гілеель бен Барух Ліхтенштайн (*Rabbi Hillel ben Baruch Lichenstein*), раббі Якуб бен Ефраїм Теомін (*Rabbi Yakub ben Efrayim Teomin*) – ось далеко не повний перелік коломийських рабинів ХІХ ст. Залежно від роду занять і соціального стану віруючі ходили до тієї чи іншої синагоги.

У другій половині ХІХ ст. євреї вже становили найчисельнішу групу серед коломийців, а 1882 р. – 41,4% усього населення міста.

Про певне зрушення в українсько-єврейських освітніх стосунках свідчить і те, що за переписом 1900 р. у Східній Галичині налічувалося 40 475 осіб Мойсейової релігії, котрі вважали розмовною мовою українську. Так, уже з 1902 р. до української гімназії в Коломиї вступають перші учні-євреї, а в 1906-му – до приватної української жіночої семінарії.

На початок ХХ ст. кількість євреїв продовжувала зростати. Так, у 1911 р. в Коломиї, разом з приміськими селами Дятьківці і Шепарівці, налічувалося 7 850 греко-католиків, 8 244 римо-католиків, 16 750 юдеїв (51% населення).

Найвідомішою з коломийських єврейських шкіл кін. ХІХ – поч. ХХ ст. була чотирикласна чоловіча школа «Шкільного фонду на організацію та утримання шкіл для бідних дітей в Галичині, Буковині та Туреччині», родини відомих німецьких євреїв-меценатів і благодійників *барона Йосифа фон Гірша (Baron Josef von Hirsch, 1805-1885)* і *барона Моріца фон Гірша (Baron Moritz von Hirsch, 1831-1896)*. Школу відкрили в 1896 р. у спеціально збудованому приміщенні (тепер – ЗОШ № 8 ім. О.С. Пушкіна).

Напередодні І Світової війни та польсько-українського конфлікту відсоток євреїв у навчальних закладах міста помітно зростає: від 6% (в українській гімназії, 1913/14 н.р.) до 15% (українська жіноча семінарія, 1911/12 н.р.) чи навіть 34% (українська гімназія, 1920/21 н.р.). Здебільшого учні-євреї декларували рідною українську мову, а інколи і українську національність, і це при

тому, що їхні батьки мали можливість вибору між польськими та єврейськими гімназіями і семінаріями.

Позитивну роль у розвитку української національної культури відігравали єврейські дрібні підприємці, зокрема власники невеликих друкарень. Як правило, провінційні єврейські друкарні у Східній Галичині мали українські шрифти і друкували значну кількість книжок та періодики українською мовою. Серед них чільне місце посідає друкарня *Вільгельма Бравнера (Wilhelm Brauner)* (роки існування: 1905-1923) і відоме видавниче підприємство коломийського купця *Якова Оренштайна (Jakob Orenstein)* (роки існування: 1903-1919). У друкарні першого виходили у світ науково-популярний тижневик «*Поступ*», часопис для народу «*Хлопська правда*», орган українсько-руського учительства «*Прапор*», політико-економічний часопис «*Право народу*», євангелицький часопис «*Віра і наука*», безпартійний, становий часопис «*Голос дяків*», селянський двотижневик «*Плуг*», журнал молоді літератури «*Зеркало*» та ін.

Засноване в 1903 р. видавництво «*Галицька накладня*» Я. Оренштайна (1875-1943) в анотації до свого першого видання зазначало, що «до цієї праці «Галицька накладня» приєднала собі гурт молодих українських вчених, які певно не пожалують праці для такого епохального діла». Видані Оренштайном твори Т. Шевченка, І. Франка, І. Нечуя-Левицького, Марка Вовчка, С. Руданського, П. Куліша, А. Крушельницького, С. Яричевського, Л. Гринюка, Р. Кіплінга, Л. Толстого, Л. Андреева, А. Франса, Б. Шоу та ін. стали загально визнаним внеском цього єврейського видавця до нашої культури.

Певним мірилом українсько-єврейських культурних діалогів є й те, що у 90-х рр. минулого століття єврейські аматори влаштували в Коломиї театральний гурток, актори якого поставили невеличку п'єсу «*Брандлес – козак з Коломиї*».

Не випадково Коломию відвідував і один з найвідоміших єврейських письменників – *Шолом-Алейхем (справжнє ім'я Шолом Нохумович Рабинович, 1859-1916)*, який на початку 1906 р. дорогою до Швейцарії чотири дні провів у місті, описавши згодом життя і побут східногалицьких євреїв в оповідання «*Брехня*». Дія оповідання відбувається в потягу до Коломиї, а з розмови двох пасажирів, одним з

яких є сам автор, дізнаємося, що в Коломиї припадає на «одного багача ледь не тисяча бідняків, щоб не наврочити».

У політичному житті краю єврейська верхівка досить впевнено дотримувалася традиційної орієнтації на польські аристократичні кола. Система політичних партій, яку представляли євреї Східної Галичини, що боролися за депутатські місця в райхстазі і місцевих органах влади та проти антисемітизму і юдофобства польських і українських клерикалів, складалася саме в маленьких містечках.

Сучасник-українець писав, що «життя пливло в місті трьома герметично відокремленими течіями. Українці, поляки і жиди творили щільно замкнені групи, щоб не сказати тетто. Так було на полі мовному, товариському, культурному, політичному й релігійному».

Ще 1880 р. коломийські євреї заснували у місті осередок сіоністського руху, головою якого був *Ізраель Фаденхрехт (Isroel Fadenchrecht)*, котрий видавав часопис «*Ізраель*» гебрейською мовою. Цікаво, що на 1-му сіоністському конгресі в Базелі 1897 р. Коломию репрезентували *Соломон Зінгер (Solomon Singer)* та якийсь *Розенгехт (Rosenhecht)*, тоді як столицю коронного краю – Львів – лише один делегат.

Згодом, 1914 р., сіоніст *Л. Таубес (L. Taubes)* видавав у місті часопис «*Volks Zeitung*». З-поміж партійних лідерів виокремлювалися невідомий нам *В. Шаєр (W. Schajer)* і знаний *Йосеф Функенштайн (Josef Funkenstein)*, який упродовж перших десятиліть ХХ ст. входив до керівництва магістрату й повітової ради, був тривалий час бургомістром Коломиї, головою ізраїльської гміни, членом шкільної окружної ради. Значним авторитетом у витлумаченні приписів для членів громади був *раббі Шмелкес Гедалі (Rabbi Schmelkes Gedali)*, починаючи з 1902 р. – головний рабин міста.

Внаслідок політики, що проводилася російськими військами в окупованих районах Галичини у 1914-1915 рр., єврейське населення Коломиї було доведено до жебрацтва, багато євреїв загинуло під час погромів, було осквернено божниці, а сіоністський часопис закрито.

Узагальнюючи громадсько-політичне життя міського суспільства за доби Західноукраїнської Народної Республіки, зазначимо, що коломияни здивовано зустріли ранок 1 листопада 1918 р. Очевидець тих подій писав: «Серед українців безгранична радість, серед жидів – вичікування та все ж помітне вдоволення з порядку і спокою на вулицях». Проголосивши свободу слова, віровизнань, недоторканність особи, свободу виборів та ряд інших конституційних гарантій, уряд Республіки та органи влади на місцях сприяли розвитку національних меншин. І, як приклад цьому, – видання в 1919 р. у друкарні Коломийської української окружної військової команди невеличкої за обсягом, але вагомої з погляду культури брошури мовою їдиш «Ключ до читання жидівського друку».

Природу суспільних відносин після довгих років світової та польсько-української війн формували політичні партії й рухи краю. Значний вплив серед євреїв Коломиї мали сильний осередок сіоністської партії *Мізрахі*, ортодоксальна партія *Агудат Ізраель* та робітничої сіоністської партії *По'алеі Ціон*. Видатними представниками *Мізрахі* були *Ф. Ротштрайх (F. Rotstreich)*, *І. Горовіц (I. Horowitz)*, *М. Штерн (M. Stern)* та *В. Фарбштайн (W. Farbstein)*, посол до Польського сейму. Історичні аннали тих років небагатослівні щодо інших партій: керуючись завданнями кагалу та осередку *Агудат Ізраель*, в 1930 р. рабином був обраний *раббі Йосеф Лава (Yosef Laua)*; діячем *Бунду* був *д-р Фріш (Dr. Frisch)*, а якийсь *Маркштайд (Markschtaid)* – прихильником *По'алеі Ціону*.

Політична активність єврейської молоді виявлялася у творенні скаутських загонів *Га-Шомер Га-Ца'ір*, а симпатичні ревізіоністів готували себе до збройної боротьби в організації *Бетар Ор Трумпелдер*.

Віддуком коломийських євреїв на третю хвилю алії стала їхня еміграція до Ізраїлю (Ерец Ізраель) у 1920 р. Громадське життя общини й далі координувала ізраїльська гміна. До її керівного складу у 1925 р. входили *д-р Леон Функенштайн (Dr. Leon Funkenstein)* – комісар гміни, *Авраам Самуель Гелер (Abraham Samuel Heller)* – заступник та *Осіас Зільбер (Osias Silber)* – помічник рабина. Контроль на місцях здійснювали 27 звичайних радників гміни. Керівництво общини намагалося залучити різноманітні господарські, промислові та комерційні чинники для допомоги малозабезпеченим і малоземельним євреям.

До широкої мережі установ міста входили «Товариство єврейських купців», «Товариство єврейських лікарів та адвокатів» і товариство «Илаг» (*Idische Landwirtschaftliche Gesellschaft*).

Релігійне виховання учнів-євреїв коломийських гімназій та шкіл було ознакою національної ідентичності в умовах польського панування. Про лояльність адміністрації міста свідчить і те, що вчителі Мойсейової релігії навчали в польській державній гімназії ім. Казимира Ягелона, українських школах Тараса Шевченка та Княгині Ольги, польських школах Адама Міцкевича, Тадеуша Косцюшка, Пірамовича та ин. Викладачами основ Тори й Талмуду були *Беньямін Бліц (Benjamin Blitz)*, *Залель Брандес (Zalel Brandes)*, *Юріс Мандель (Juris Mandel)*, *Соломон Гергіц (Solomon Hergiz)* та *Йосеф Штецнель (Josef Stecnel)*.

Літопис національних відносин у 20-30-х рр. нашого століття рясніє багатьма визначними подіями. Про традиції Коломиї вшановувати діячів літератури говорить і те, що 1925 р., у 100-й ювілей *Францішка Карпінського (1741-1825)*, власник крамниці кожухів єврей *Пінкас Мунчек (Pinkas Munczek)*, прозваний сучасником «ерудитом в польській літературі», на закінчення святкової академії виголосив вірш поета «*Kiedy ranne wstaje zorze*».

До історії світового музичного мистецтва ХХ ст. окремим розділом увійшла творчість уродженця Коломиї, єврейського митця-віолончеліста *Емануеля Файермана (Emanuel Fajerman, 1902-1942)*. Він навчався в Ляйпцігській консерваторії, з 1918 р. посідав пост концертмейстера оркестру «Гюрценіх» у Кьольні, а з 1941 р. відновлює педагогічну роботу в США.

Напередодні ІІ Світової війни, 1939 р., за відомостями міського перепису населення, в Коломиї проживало 44 000 осіб, з яких 15 000 – євреї.

Долаючи часто нелегкі й суперечливі моменти східногалицького життя, коломийське єврейство продовжувало свій шлях в історії поки що недержавної нації. Трагізмом та небувалим розмахом масових винищень їх позначилися роки нацистської окупації краю, але Катастрофа коломийського єврейства – це вже інша маловідома сторінка нашого минулого.

В історії галицького міста Коломиї єврейська община відіграла виняткову роль. З одного боку, львівські євреї, що оселилися тут з 1569 року, певною мірою піднесли пізньосередньовічну економіку міста, чисельно переважаючи корінне населення. З іншого, активізація євреїв у новітню добу проклала їм шлях до міського управління та зосередження влади в їхніх руках, відкривала явні можливості як позитивного, так і негативного втручання у розвиток міжнаціональних відносин. Упродовж майже 400-літньої історії общини євреї Коломиї були і залишаються невід'ємною частиною історії міста. Поряд з українцями, поляками, вірменами та німцями вони творили власну історію регіону, розташованого між двома світами – Сходом і Заходом.

На жаль, історія функціонування єврейської Коломиї після II Світової війни майже повністю припиняється. Це пов'язано з відомими політичними та історичними обставинами. Але дух Коломиї пізньосередньовічної та австрійської епох, а відтак – міжвоєнного періоду, поруч з храмами і кам'яницями, вулицями, надгробними пам'ятниками з написами українською, німецькою, польською, їдиш, іврит мовами, живе в етнічній пам'яті коломийців і в долях наших краян різних національностей, життя яких було у кожного по-своєму якимось чином пов'язане з містом.